

УДК 141

ПРОБЛЕМА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Корощенко М.Г.

студентка ІІ ОО

Щербакова Н. В.

к.ф.н.,ст. викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Динамічні зміни, які притаманні економічній, політичній та духовній сферам українського соціуму, супроводжуються проблемами його консолідації. Це зумовлено тим, що все більше спостерігається сегментованість та атомізованість суспільства, яка не дозволяє ефективно вирішувати завдання, щодо виходу з кризового стану.

Положення погіршується, як збільшенням ступеня майнової диференціації, так й кількості ризиків, які притаманні буттю різних соціальних груп. Важливим є те, що швидкість наявних трансформацій прискорилась після подій Революції Гідності 2013-2014 рр., розгортання воєнних дій на Донбасі. Суттєвим моментом є те, що на сучасному етапі історичного розвитку нашого суспільства, максимально збільшився ступінь

загострення багатьох суспільних протиріч, що, у свою чергу, зумовило поглиблення ціннісних дезорієнтацій, причому, не тільки за так званими «лініями Хантінгтона», але й у межах окремих поколінь.

Саме тому потребують осмислення чинники, здатні, як суттєво впливати на інтеграційні процеси в суспільстві, так й забезпечувати задоволення різноманітних, й часто суперечливих, суспільних та індивідуальних потреб, а також утвердження відповідних цінностей та реалізацію настанов соціальних суб'єктів. [3]

Розбалансованість соціальних зв'язків, їхня активна деформація, заважають відтворенню цілісності соціуму та виступають в якості основних причин такого явища, як аномія. Основна його сутність полягає у тому, що суспільство, як многорівнева система, знаходиться у такому стані, для якого притаманна відсутність загальноприйнятих цінностей та норм, що виступають в якості універсальних регуляторів соціальної поведінки людей. Стан аномії є породженням конкретно-історичних умов, що призводять до розбалансованості у розвитку таких основних сфер соціуму, як економічна, політична, духовна, а також до деформації процесів побудови суспільних зв'язків.

Важливим чинником є те, що аномія, внаслідок наявності у суспільстві системних зв'язків, ще більше посилює кризові явища у різноманітних його сферах. Тому закономірним є те, що феномен аномії посилює процес дезорієнтації у системі цінностей та норм, що притаманна, як суспільній, так й індивідуальній свідомості.

Справа в тому, що важливу роль у розвитку суспільства відіграють ціннісні орієнтири, тому що вони формують потреби, інтереси, стереотипи, впливають на поведінку. У свою чергу, це визначає якісні характеристики зв'язків між соціальними групами (класами), що розбудовуються в суспільстві. Слід зазначити, що чим менше розбіжностей між різноманітними соціальними та віковими групами, тим нижчий ступінь дезінтеграції суспільства. Тому не випадково у наукових розвідках багато уваги приділяється молоді. Адже від того, наскільки ціннісні орієнтації молоді співпадають з ціннісними орієнтаціями нашого соціуму, залежить прогресивний розвиток останнього.

Становлення сучасної української молоді відбувається в умовах формування нових соціальних відносин, у період глобалізації та інформатизації, які спричиняють соціокультурні зміни, зокрема розмиття ціннісних основ та традиційної моралі, послаблення культурної спадкоємності. Сучасній молоді багато норм моралі видаються застарілими, обтяжливими, такими, що невиправдано обмежують її свободу, волю та індивідуальність. Слід зазначити, що дані явища відбуваються на тлі процесу запозичення сучасних західноєвропейських ціннісних моделей.

Актуальність дослідження специфіки трансформації ціннісних орієнтацій сучасної української молоді посилюється фактором активної інтеграції України до системи світового співтовариства. Одночасно, окреслення шляхів оптимізації ціннісних орієнтацій у світогляді молодого

покоління, забезпечує можливість соціальної практики закладання ціннісних передумов досягнення суспільного консенсусу в сучасній Україні.

Оскільки феномен цінностей найбільш широко представлений у західній філософії XIX-XX ст., у роботах таких дослідників, як Р. Лотце, Ф. Брентано, А. Мейнонга, М. Гартмана, І. Канта, Г. Ріккєрта, В. Віндельбанда, Р.Б. Перрі, Дж. Дьюї, С. Александра, Л. Реймекєра, Ж. Маритєна, В. Дільтея, О. Шпенглєра, П. Сорєкїна, Т. Парсонса, К. Клакхона, М. Шелєра, Е. Тоффлєра, Дж. Гєлбрєйта та інших.

Істотний внесок у світову науку та практику дослідження молодїжних проблем внесли З. Фрейд, Л. Фойєр, Л. Шелєфф та інші. К. Манхєйм розглянув проблему молодїжної культури в межах концепції соціалїзації; М. Мїд ґрунтовно розробила соціокультурну динаміку міжпоколінного зв'язку;

Т. Парсонс окреслив поняття «культури юних», яку розглядав як стан опозиційності юнацьких цінностей світу дорослих; Л. Розєнмайєр, Ф. Малєр, М. Карват, В. Мїлянєвська представили інтеґраційний підхід, за яким молодь є не тільки особливим об'єктом, але й замкнутим у собі предметом вивчення.

Важливою є соціолоґїчна складова у дослідженнях ціннісних орієнтацій молодї Є. Головахи, Н. Панїної та інших, соціально-філософська – у роботах В. Білогур, І. Копєри, Н. Юхимєнко та ін. Аналізують роль молодї у соціальних та політичних процєсах сучасної України В. Бабєнко, А. Мартинов, А. Маслак, А. Молдован, М. Пірен, О. Цїлюрик, О. Савчук, О. Донїй та ін.

Однак, на сучасному етапі, ще недостатньо досліджена сутність ціннісних орієнтацій молодї, не достатньо уваги придїлено чинникам, що значною мірою обумовлюють їхню специфіку трансформацій, в умовах перетворєнь, що відбуваються в українському суспільствї. [11]

Слід також зазначити, що внаслідок відсутності в українському соціумі єдиної, генєралїзуючої системи цінностей, яка задає найзаґальнїші орієнтири суспільного розвитку, особистість позбавляється найважливїших зразків соціальної поведїнки. Виникає внутрішній конфлікт, який стає для марґїнального суб'єкта джерелом характерних установок по відношенню до соціального оточєння, зазначєних почуттям самотності, тривожності, відчужєності. До того ж, в умовах перехїдного перїоду відчужєння переломлюєтьє через створєння негуманних, замкнутих структур із жорсткою соціальною обумовленїстю, у яких їндивїд атомїзований та протиставлений всьому навколишньому світу. Дєгуманїзація суспільства сприяє переходу марґїналїв у систему відчужєного освоєння дійсності, з відхиленням свїдомостї у бїк їрраціоналізму. Новї форми відчужєння, духовна нестабільність, що нашаровуютьє на них, можуть пожвавити екстремїстські настрої у деякої частини людєй, привєсти до проявї дєструктивної спрямованостї марґїнальності [7, с. 357].

Цї процєси здїйснюють найбільший вплив на молодь, оскільки ця специфічна перехїдна ґрупа перебуває на «житєвому роздорїжжі», ї, водночас, відноситься до ґрупи «запланованих марґїналїв». Молодь, у силу свого юнацького максималїзму, прикордонного положєння, невизначєності

власного статусу, вже може бути віднесена до маргінальної групи. Крім того, вона у силу об'єктивних причин, тяжіє до маргінальності, чому сприяє соціальна незахищеність, блокування каналів самореалізації, низька соціальна мобільність, відсутність у свідомості молоді соціокультурних механізмів соціалізації [2, с.93]. У цьому контексті маргіналізація означає витіснення молодих людей на соціальну периферію, зникнення у неї ясних соціальних перспектив.

Важливим також є те, що найбільш актуальні проблеми сучасної молоді пов'язані з духовно-моральною сферою буття, про що свідчать такі чинники: відсутність світоглядних основ соціально-культурної ідентифікації молоді; руйнування механізму спадкоємності поколінь, внаслідок загальної дезінтегрованості культури; падіння престижу освіти, як способу соціальної адаптації; розрив культурної спадкоємності; втрата інтересу до особистісної самореалізації; низька активність молоді у вирішенні загальнонаціональних, регіональних та місцевих питань.

Світоглядна дезорієнтація сучасної молоді ще більше посилюється під впливом масової комерційної культури, яка прищеплює психологію споживацтва та вигоди, що у свою чергу призводить до моральної деградації особистості, зниження цінності людського життя, стимулюючи асоціальні та протиправні форми самореалізації, девіантну поведінку (злочинність, алкоголізм, наркоманію, проституцію) [10, с. 359].

Таким чином, можна зробити наступний узагальнюючий висновок. Зміни, що відбулися в українському суспільстві, на протязі останньої чверті століття, активізували як питання адаптації молодого покоління до нових умов, так й процес «переоцінки цінностей».

Важливим у цьому процесі є вибір молодим поколінням ціннісних орієнтацій, під впливом відповідних об'єктивних та суб'єктивних чинників, що у значній мірі обумовлює прояв позитивних або негативних тенденцій у суспільному розвитку.

У сучасному українському суспільстві й досі наявна подвійна інституціональна система, а існуючі «інституціональні пастки» призводять до ситуації, у якій старі цінності радянського періоду вже перестали працювати, а нові, ринкові – ще повноцінно не склалися, що обумовило становлення так званого «ціннісного вакууму», або «плавильного котла», наповнення якого залежить від специфіки соціальних змін, що впливають на ціннісні орієнтації молоді.

Список літератури:

1. Александрова О. С. Специфіка становлення та розвитку середнього класу в умовах перехідного періоду сучасного українського суспільства: монографія / О. С. Александрова. – Суми: Університетська книга, 2008. – 364 с.
2. Білогур В. Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційном суспільстві: [Монографія] / В. Є. Білогур. – Дніпропетровськ: Пороги: 2011. – 311с.

3. Волков О.Г., Землянський А.М., Олексенко Р.І., Рябенко Є.М. Філософія: навчальний посібник-практикум. МДПУ імені Богдана Хмельницького. – Мелітополь, 2017. – 272 с. ISBN 978-617-7346-72-1

4. Воловик В. І. Соціальна філософія: монографія / В. І. Воловик, М. А. Лепський, Т. І. Бутченко, О. В. Краснокутський. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – 376 с.

5. Глазунов В. В. Олигархические трансформации : монографія / В. В. Глазунов. – Запорожье : КПУ, 2011. – 364с.

6. Головаха Е. И. Трансформирующееся общество. Опыт социологического мониторинга в Украине / Е. И. Головаха. –К.: Наукова думка,1996.-147 с.

7. Горлач Н., Заветный С., Кострикин А. Философия ценностей / Н. Горлач, С. Заветный, А. Кострикин – Харьков: «СИМ», 2010. – 484с.

8. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді. Щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2015 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й., Беляєва І. І. та ін.]. – К., 2016. – 200 с.

9. Щербакова Н. В. Анализ и перспективы развития духовно-культурных ценностей современной украинской молодежи / Н. В. Щербакова // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді: Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ФОП Купріяненко Л.А., 2011. – С.381-388.

10. Щербакова Н. В. Особенности формирования ценностных ориентаций украинской молодежи в условиях трансформирующегося общества. Философский аспект / Н. В. Щербакова // Теория и практика актуальных исследований: Материалы IV Международной научно-практической конференции. 15 мая 2013 г. : Сборник научных трудов. – Краснодар, 2013. – С. 37-39.

11. Molodychenko, V. V., Oleksenko, R. I., Troitska, T. S., Fedorova, O. V., Taranenko, G. G. Axiological survey of the modern cultural-educational practices of personality. Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University Press, Melitopol. 2016. – 208 p. ISBN 978-617-7346-38-7